

PRAKTIJK

Achtje van Actieonderzoek

Er is in het onderwijs momenteel veel aandacht voor onderzoekend leren. Vaak gaat dat over Wetenschap & Technologie. Maar hoe goed onderzoeken wij zelf ons onderwijs? Koop niet zomaar een nieuwe methode en voer niet iets nieuws in zonder eerst goed na te denken. Zoek het eerst goed uit en maak er dan iets moois van.

'Zelf je eigen lessen verbeteren is veel zinniger dan een algemene cursus volgen over effectieve instructie', zegt Elke, leerkracht aan de Julianaschool. Zelf en samen met je collega's je onderwijs verbeteren en vernieuwen voelt als effectief. Jij loopt ergens tegenaan, jij kent je leerlingen, jij weet welke kennis en ervaring er al is en zo wordt het jouw oplossing. De Koning en Kroon (2011) ontwikkelden het *Achtje van Actieonderzoek*. Een instrument om samen met je collega's verbeteringen in gang te zetten: zoek het eerst uit en maak er dan wat van!

Zoek het uit

Een goede leerkracht heeft een onderzoekende, nieuwsgierige houding, gebruikt diverse data om tot een besluit te komen, wikt, weegt en probeert nieuwe vormen uit in de praktijk (Timperley, Kaser & Halbert, 2014). Voordat je aan iets nieuws of anders begint, start je met helder krijgen wat nu eigenlijk het probleem is, waar behoefte aan is of wat beter moet. Is het een kwestie die overal in de school speelt of alleen in groep 6? Waar moet de verbetering aan bijdragen? Staat dit ook in lijn met wat we als school willen? Deze eerste stap is belangrijk, maar in de dagelijkse praktijk ga je vaak te snel. Om uiteindelijk de beste oplossing te hebben, die het beste aansluit bij jouw wensen, moet je systematischer te werk gaan.

Het Achtje

Het Achtje (zie p. 26) is een model voor voortdurende beweging en ontwikkeling. Van een probleem tegenkomen, het verkennen van de vraag, analyseren, oplossen, evalueren, bijstellen tot het delen van het geleerde. Waar je instapt, maakt eigenlijk niet uit, als je de stappen maar doorloopt. Het helpt je als leerkracht

om goed te kijken naar een kwestie of probleem en cyclisch je onderwijs te verbeteren. In de scholen waar gewerkt wordt met het Achtje, bepalen leerkrachten allereerst samen wat hun gezamenlijke opdracht is. Dan bekijken ze binnen welke context zij samen aan de slag willen met het uitzoeken van een antwoord op een brandende vraag. Daarna stellen zij hypothesen op en beginnen ze de kennis te verzamelen die al aanwezig is in de school en in het team. Bronnen verzamelen betekent niet alleen de literatuur induiken, maar ook het bekijken van handleidingen van methodes, een specialist in de school bevragen en filmpjes opzoeken op betrouwbare internetbronnen. Ondertussen denken de leerkrachten na over manieren om met de nieuw opgedane kennis een plan te maken voor hun eigen praktijk, dat zij daadwerkelijk gaan uitproberen met hun leerlingen. De leerlingen zijn dan afnemer van de nieuwe werkwijze en kunnen bevroegd worden over hun ervaringen met het prototype of ontwerp. Na de uitprobeerfase is er tijd voor gezamenlijke reflectie, het delen van ervaringen en het evalueren van het onderzoek tot zover: hebben de bronnen nieuwe inzichten opgeleverd die tot bijstelling van de hypothese of het plan leiden? Hebben de praktijkervaringen geleid tot bijstelling van de hypothese of een nieuwe bronnenonderzoeksvraag? Door deze ervaringen te evalueren, ontstaat nieuwe kennis in het team.

Naomi Mertens is

zelfstandig

onderwijsadviseur bij

Mijn Leergemeenschap

Mark van der Pol is

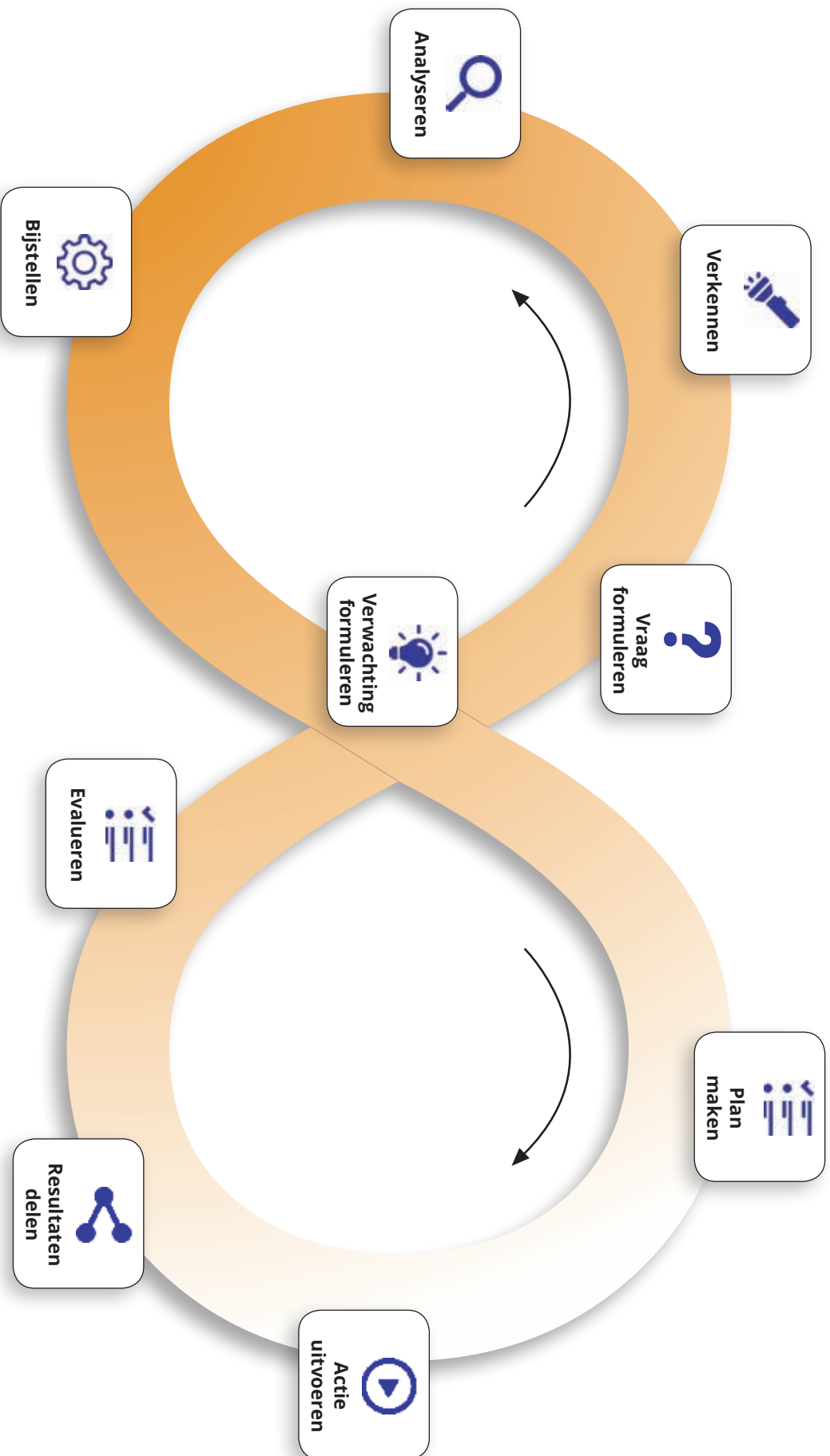
redactielid van JSW,

onderwijsadviseur en

schoolbestuurder

Lees verder op pagina 28

Achtje van Actieonderzoek

 <p>Kader</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wat is er aan de hand? • Waar speelt het zich af? • Waar moet het aan bijdragen? • Wie worden er beter van? 	 <p>Vraag formuleren</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hoe hebben wij daarmee te maken? • Wat willen we weten? • Hoe kunnen we dit onderzoeken? 	 <p>Verkennen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wat is er al? • Hoe ziet het eruit? • Wie zijn de betrokkenen? • Wie zijn de experts? • Wat zijn de bronnen? • Invalshoeken en technieken? 	 <p>Analyseren</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hoe ordenen we de gegevens om een helder beeld te krijgen? • Wat vertellen de gegevens? 	 <p>Vraag bijstellen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reflectie op de verkenning • Moet de vraag bijgesteld worden? • Tot welke verwachtingen leidt de verkenning?
--	---	---	---	---

Verwachting formuleren

- Als ik / wij ... doen, dan ...

Plan maken

- Wat doe ik?
- Wanneer?
- Met wie?
- Waartoe?
- Hoe?

Actie uitvoeren

- Iets uitproberen
- Anders, spannend en haalbaar
- Monitoring organiseren

Resultaat delen

- Eigen leren zichtbaar maken
- Veel vormen mogelijk

Evalueren

- Relateren aan het kader
- Feedback organiseren

Twan Wiermans

Vervolg van pagina 25

Bevraag je leerlingen tijdens het uitproberen van een nieuwe werkwijze over hun ervaringen

Maak er wat van

Leerkrachten die samen vragen beantwoorden over hun eigen praktijk krijgen daarna vaak ook de behoefte om die praktijk samen te verbeteren, te veranderen of te vernieuwen. Er ontstaat behoefte aan een gezamenlijke ontwerpplek of werkplaats, waarin lessen worden voorbereid en nieuwe leeromgevingen voor kinderen worden ontworpen. Of zoals leerkracht Elke zegt: 'We maken nieuwe lessen voor de kinderen, omdat we denken dat we de betrokkenheid bij de kinderen kunnen vergroten en zelf zijn we er ook meer bij betrokken!'

Het effect van samen ontwerpen en maken, werd al eerder omschreven als het 'IKEA-effect', onder andere in *Hoe wij leren* (Hattie & Yates, 2015). Als mensen zelf een actieve rol nemen in het produceren van een gewenste opbrengst, gaan zij van dat product een beetje houden. Ze worden in grote mate eigenaar van de uitkomst van het gezamenlijke constructieproces.

Doe het wel samen

Een groep leerkrachten die samen constructief kritisch werkt aan onderwijsverbetering en aan concrete antwoorden op nieuwe vragen, kun je zien als een professionele leergemeenschap (PLG). Het samenwerken gebeurt op basis van praktijkonderzoek en is gericht op het verbeteren van het eigen professioneel handelen en op het leren van leerlingen. Deze PLG is nogal in trek in het onderwijs, omdat leerkrachten er een grote mate van professionele ruimte in ervaren en binnen het team recht gedaan wordt aan kwaliteit die deelnemers inbrengen.

Aan de slag

1. Stel in je bouw of expertisegroep een lijstje op met verbeterpunten en ontwikkelvragen. Stel daarvoor vragen als: 'hoe kunnen we ons onderwijs beter laten aansluiten bij de behoeften van de kinderen?' of: 'wat zouden we nu eindelijk eens willen aanpakken, maar laten we steeds liggen?'
2. Als je een onderwerp hebt, ga je aan de slag met het *Achtje van Actieonderzoek* (zie kopieerblad 1 op p. 26). Start bij 'het kader' van de bijbehorende vraagkaartjes (zie kopieerblad 2 op p. 27), dat is de eerste stap. Wat is er aan de hand, wat gaat er niet goed, wat kan of moet beter? Waar speelt het zich af? Waar moet de verandering of verbetering aan bijdragen? Wie worden er beter van?
3. Na dit kader ga je aan de slag met de negen stappen van het Achtje. Je doorloopt die stappen systematisch, maar waar je begint maakt niet uit. Je start met iets uitproberen of je gaat eerst op onderzoek uit. Bij iedere stap horen vragen. Deze staan beknopt op de kaartjes op p. 27 en uitgebreider bij een vragenformat (dat je kunt downloaden op www.jsw-online.nl/actieonderzoek).
4. Vergeet niet om steeds terug te komen op je vraag of hypothese en wees kritisch en scherp op de gevonden antwoorden. Zo ontwikkel je met elkaar een werkwijze, waarbij je niet zomaar meer aanneemt wat de ander je vertelt, maar waarin je samen met de leerlingen veel meer nieuws ontdekt en leert.

LITERA TUUR!

- Bruggink, M., & Harinck, F. (2012). De onderzoekende houding van leraren: wat wordt daaronder verstaan? *Tijdschrift voor lerarenopleiders (VELON/VELOV)*, 33 (3), 46-53.
- Coenders, F., Dijkstra, S., Pieters, J., & Terlouw, C. (2010). *Een model voor het leren van docenten in de context van een curriculumverandering*. Twente: Universiteit Twente.
- Hattie, J., & Yates, G. (2015). *Leren zichtbaar maken met de kennis over hoe wij leren*. Rotterdam: Bazalt.
- Koning, H. de, & Kroon, H. (2011). *Op een dag ben je leraar*. Meppel: Ten Brink.
- Timperley, H., Kaser, L., & Halbert, J. (2014). *A framework for transforming learning in schools: Innovation and the spiral of inquiry*. Melbourne: Centre for Strategic Education.